

**ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΔΙΑΓ. Ν. ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
Α' ΛΥΚΕΙΟΥ
19 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2021**

Συντονίστρια: ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΧΡΗΣΤΑΚΗ
Υπεύθυνη καθηγήτρια: ΕΛΙΝΑ ΔΟΥΔΟΥΝΗ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (ενδεικτική απάντηση του ΙΕΠ)

Ο συντάκτης του κειμένου εκτιμά πως ο αναλφαβητισμός οφείλεται:

- Στο χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των γονιών.
- Στην υποβαθμισμένη θέση των γυναικών σε πολλές υπανάπτυκτες χώρες.
- Στη φτώχεια που προκαλεί έντονα βιοποριστικά προβλήματα και περιθωριοποίηση κοινωνικών ομάδων (Αθίγγανοι / μετανάστες).
- Σε ελλείψεις υποδομών, σε πολεμικές εχθροπραξίες ή στη διαβίωση σε απομονωμένες επαρχίες.

2^ο υποερώτημα (ενδεικτική απάντηση του ΙΕΠ)

Ο συγγραφέας του Κειμένου¹ καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ο αναλφαβητισμός αποτελεί εμπόδιο σε κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα. «ο αναλφαβητισμός δεν είναι . . . κάθε τομέα».

Η χαρακτηριστική λέξη που αυτό διατυπώνεται είναι η λέξη «**επομένως**».

Τα επιχειρήματα που προηγούνται αυτού του συμπεράσματος είναι τα ακόλουθα:

- Ο αναλφαβητισμός περιορίζει το βιοτικό επίπεδο, γεγονός που δημιουργεί ανάσχεση στην πρόοδο του ατόμου: «Η υποβάθμιση . . . του ανθρώπου».
- Ο αναλφαβητισμός οδηγεί σε κοινωνική και πολιτική περιθωριοποίηση και γι' αυτό το αναλφάβητο άτομο βιώνει συναισθήματα μοναξιάς και κατωτερότητας: «Ο αναλφάβητος συχνά απομονώνεται . . . κατωτερότητας».
- Οι εργασιακές επιλογές είναι περιορισμένες για τον αναλφάβητο, γεγονός που αυξάνει την εξάρτηση από τους άλλους: «Περιορίζεται το φάσμα... εξαρτάται από άλλους»

3^ο υποερώτημα (ενδεικτική απάντηση του ΙΕΠ)

- «το μεγαλύτερο κύμα αναλφαβητισμού πλήττει . . .»
- Το μεγαλύτερο ποσοστό αναλφαβητισμού παρατηρείται στη νότια και δυτική Ασία.
- «Πρώτες το νήμα του αναλφαβητισμού κόβουν οι γυναίκες»
- Οι γυναίκες αποτελούν τον πιο αναλφάβητο πληθυσμό.

- «ο αναλφάβητος . . . πλημμυρίζεται από συναισθήματα κατωτερότητας»
- . . . διακατέχεται από συναισθήματα κατωτερότητας.

Το ύφος του λόγου μετά την αντικατάσταση διαφοροποιείται, γιατί ο λόγος χάνει τη ζωντάνια που πρόσφερε η μεταφορική χρήση της γλώσσας και την πρόκληση συναισθηματικής φόρτισης στον αποδέκτη. Έτσι θα λέγαμε πως μεταβάλλεται σε ένα ύφος πιο αντικειμενικό, απρόσωπο και τυπικό. Πληροφορεί και δεν ευαισθητοποιεί τον αποδέκτη για το πρόβλημα του αναλφαβητισμού.

ΘΕΜΑ 2

Αφόρμηση: (τα αυξημένα ποσοστά αναλφαβητισμού στο άρθρο που διαβάσατε)

Πρόσφατα διάβασα ένα άρθρο σχετικά με τα υψηλά ποσοστά αναλφαβητισμού και θα ήθελα μέσα από την ευκαιρία που μου δίνει ο θεσμός της βουλής των εφήβων να στρέψω την προσοχή μας και σε ένα θέμα που ίσως κάποιιοι από εμάς θεωρούσαμε ότι αρχίζει να εξαλείφεται. **(Δεδομένο)** Πράγματι είναι παράδοξο σε μία εποχή που χαρακτηρίζεται από την εκρηξη γνώσεων, να υπάρχουν άνθρωποι τόσο σε αναπτυσσόμενες όσο και σε αναπτυγμένες χώρες που είναι αναλφάβητοι. **(Ζητούμενα)** Οι συνέπειες φυσικά ενός τέτοιου φαινομένου είναι οδυνηρές για τη ζωή αυτών των ανθρώπων, γι' αυτό προβάλλεται ως αδήριτη η ανάγκη της άμεσης κινητοποίησης για την αντιμετώπιση του.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ

Ζητούμενο 1 : Οι επιπτώσεις του αναλφαβητισμού στη ζωή του ανθρώπου

Θεματική περίοδος: Οι επιπτώσεις του αναλφαβητισμού εντοπίζονται σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής του ανθρώπου.

- **Βιοτικό/οικονομικό επίπεδο**
  - **Πληροφορίες κειμένου:** περιορίζεται το φάσμα εργασιών, εξάρτηση από άλλους, υποβάθμιση βιοτικού επιπέδου
  - **Συμπληρωματικά επιχειρήματα:** ανεργία, υποαπασχόληση, στροφή σε εργασίες με χαμηλές απολαβές ,οικονομική ανέχεια, υποβάθμιση ποιότητας ζωής
- **Κοινωνικό επίπεδο**
  - **Πληροφορίες κειμένου:** απομόνωση, εσωστρέφεια, αποκλεισμός από κοινωνικά και πολιτικά δρώμενα
  - **Συμπληρωματικά επιχειρήματα:** περιθωριοποίηση, παρεμποδίζεται η ανάπτυξη ευρύτερων διαπροσωπικών σχέσεων, δυσχεραίνεται η κοινωνικοποίηση, μοναξιά

- **Ψυχολογικό/συναισθηματικό επίπεδο**
  - **Πληροφορίες κειμένου:** συναισθήματα κατωτερότητας
  - **Συμπληρωματικά επιχειρήματα:** αισθάνεται μειονεκτικά, πλήττεται η αυτοπεποίθηση, αυτοεκτίμηση, ανασφάλεια, ντροπή
- **Πνευματικό επίπεδο**
  - **Πληροφορίες κειμένου:** -
  - **Συμπληρωματικά επιχειρήματα:** αμάθεια, ημιμάθεια, αποδυναμωμένη κριτική σκέψη, στενοί πνευματικοί ορίζοντες, περιορισμένη αντίληψη, πνευματικός σκοταδισμός, αδυναμία ορθολογικής αντιμετώπισης της πραγματικότητας, δέσμιος στερεοτύπων, προκαταλήψεων, προλήψεων, ετεροκαθορίζεται, θύμα εκμετάλλευσης, εξαπάτησης
- **Πολιτικό επίπεδο**
  - **Πληροφορίες κειμένου:** -
  - **Συμπληρωματικά επιχειρήματα:** παρεμποδίζεται η ενημέρωση και η σφαιρική πληροφόρηση, θύμα προπαγάνδας, χειραγώγησης, δεν έχει τη δυνατότητα να είναι ενεργός πολίτης, να διεκδικεί τα δικαιώματά του, να ανταποκριθεί στο ρόλο του ως πολίτης της δημοκρατίας

Ζητούμενο 2: Τρόποι με τους οποίους το κράτος μπορεί να συμβάλει στον περιορισμό του

Μεταβατική περίοδος: Οι παραπάνω επιπτώσεις του αναλφαβητισμού καθιστούν αναγκαίο τον περιορισμό του φαινομένου από το ίδιο το κράτος.

- **Πληροφορίες κειμένου:** απαγόρευση της παιδικής εργασίας, οικονομική ενίσχυση των ασθενέστερων τάξεων, ενίσχυση ακριτικών και αγροτικών περιοχών
- **Συμπληρωματικά επιχειρήματα:** έλεγχος τήρησης υποχρεωτικής εκπαίδευσης, περισσότερα νυχτερινά σχολεία για να μπορούν να φοιτούν περισσότεροι εργαζόμενοι, ειδικά προγράμματα επιμόρφωσης για τους ενήλικους αναλφάβητους, ειδική μέριμνα για την μόρφωση και ένταξη των παιδιών μεταναστών και προσφύγων στα σχολεία, εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για την αξία της μόρφωσης, διακρατική συνεργασία για την εξάλειψη του φαινομένου

Όπως όλοι λοιπόν αντιλαμβανόμαστε το αναλφάβητο άτομο είναι καταδικασμένο σε μία ζωή μέσα στην οποία δεν μπορεί να εξελιχθεί και να ολοκληρωθεί ως άνθρωπος. Γι' αυτό και κρίνεται επιτακτική η ανάγκη να υπάρξει ισχυρή πολιτική βούληση ώστε κανένας άνθρωπος αδιακρίτως και ανεξαιρέτως να μην στερείται ένα από τα βασικότερα δικαιώματά του, το δικαίωμα στη μόρφωση.

ΘΕΜΑ 3

1^ο υποερώτημα

Ο ποιητής επιλέγει τη χρήση β' ενικού προσώπου και τη χρήση της προστακτικής έγκλισης για να απευθυνθεί σε όλους εκείνους τους ανθρώπους που παραμένουν αμόρφωτοι. Με τις συγκεκριμένες επιλογές προσδίδεται στο ποίημα ένας έντονος προτρεπτικός τόνος και δηλώνεται η επιθυμία του ποιητικού υποκειμένου ως προσταγή. «Μάθαινε... Ξεκίνα... Ψάξε... Προμηθεύσου... άρπαξε... Έλεγξε... Ρώτα... ». Παράλληλα καλλιεργείται η αίσθηση της άμεσης επικοινωνίας ανάμεσα στο ποιητικό υποκείμενο και σε κάθε έναν από αυτούς τους ανθρώπους « ...άνθρωπε στο άσυλο!... στη φυλακή!... γυναίκα στην κουζίνα!... εξηντάχρονε!... πεινασμένε... », ενώ επιτυγχάνεται ζωντάνια και δραματικότητα στο λόγο.

2^ο υποερώτημα

Το σχήμα λόγου που χρησιμοποιείται στους συγκεκριμένους στίχους είναι η επανάληψη. Με την επανάληψη του ρήματος «Μάθαινε» σε κάθε στίχο το ποιητικό υποκείμενο απευθύνεται ξεχωριστά σε κάθε κοινωνική ομάδα «άνθρωπε στο άσυλο!... στη φυλακή!... γυναίκα στην κουζίνα!... εξηντάχρονε!» για να δώσει έμφαση στην αναγκαιότητα της μόρφωσης ανεξάρτητα από την κοινωνική ομάδα στην οποία μπορεί να ανήκει ένας άνθρωπος και για να τονίσει ότι ποτέ δεν είναι αργά για κάποιον να μορφωθεί.

ΘΕΜΑ 4 (ενδεικτική απάντηση του ΙΕΠ)

Οποιαδήποτε διατύπωση από τους/τις μαθητές /τριες θεωρείται αποδεκτή, εφόσον μπορεί να συσχετιστεί / τεκμηριωθεί με στοιχεία / χωρία του κειμένου, χωρίς να δίνεται με τρόπο αυθαίρετο.

Ενδεικτικά:

Το ποιητικό υποκείμενο προτρέπει κάθε αμόρφωτο άνθρωπο, ανεξαρτήτου κοινωνικής ή οικονομικής κατάστασης, φύλου ή ηλικίας («...άνθρωπε στο άσυλο, . . .στη φυλακή, . . .γυναίκα, . . .εξηντάχρονε . . . άστεγε . . . παγωμένη») να προσπαθήσει να μορφωθεί, είτε αυτό εκφράζεται με τον απλό γραμματισμό «μάθαινε το αβγ» είτε με τη δια βίου μάθηση, που θα βελτιώσει τη δυνατότητα κατανόησης του κόσμου και την ποιότητα ζωής. Εκτιμά ότι ποτέ δεν είναι αργά για τη μόρφωση, γιατί αυτή θα προσδώσει τη δυνατότητα αυτοκαθορισμού, «εσύ να πάρεις πρέπει . . . εξουσία», οικονομικής ανεξαρτησίας «άρπαξε το . . . είναι ένα όπλο» και αποφυγής εξαρτήσεων και χειραγώγησης «μην αφεθείς να πείθεσαι», «έλεγξε τον λογαριασμό . . . πληρώσεις». Όλα αυτά τα μηνύματα αισθητοποιούνται μ' έναν ασθματικό και καταγιμιστικό ρυθμό μέσω των επαναλήψεων στίχων, της χρήσης προστακτικών και του κοφτού και άμεσου ύφους (β' ενικό πρόσωπο).

Οι μαθητές / τριες μπορούν να εκφράσουν τα συναισθήματα και τις σκέψεις τους (π.χ. αν εκτιμούν ότι αυτή η στάση έχει αξία διαχρονική και σήμερα ή είναι πια παρωχημένη) ανάλογα με το βαθμό πρόσληψης του κειμένου και τα προσωπικά τους βιώματα.